

Suomen luonnonsuojeluliiton Nokian yhdistys ry.
c/o puheenjohtaja Keijo Rantanen
Valkoseläntie 9
37120 Nokia
050 574 9064
nokianluonto@gmail.com

26.08.2024

Diaarinumero
143/03/04.04.04.16/2024

Hämeenlinnan hallinto-oikeus
Raatihuoneenkatu 1
13100 Hämeenlinna
hameenlinna.hao@oikeus.fi

ASIA Selitys Nokian kaupungin lausuntoon koskien Sarpatintien asemakaavamuutoksesta
20.1.2024 tehtyä valitusta.

SLL Nokia ry lausuu selityksensä seuraavaa.

- SLL Nokia ry ei katso Nokian kaupungin lausunnon johdosta, että sillä olisi tarvetta tai syytä muuttaa valitustaan.
- SLL Nokia ry haluaa kommentoida lausunnosta seuraavia kohtia:

1. Luontodirektiivilajien tiukasta suojelusta poikkeamisen edellytykset

Nokian kaupungin lausunnossa annetaan ymmärtää, että haitan vakavuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon lepakkolajien uhanalaisuusluokka sellaisenaan (lausunto s. 4). SLL Nokia ry haluaa huomauttaa, että kyse on luontodirektiivillä tiukasti suojelluista lajeista, joiden kannat on tarkoitus pitää elinvoimaisina. Suojelu ei lopu siihen, jos jonakin vuonna uhanalaisuusluokka paranee. Suotuisan suojelun tason säilyttäminen on poikkeuspäätöksen yksi välttämätön kriteeri.

2. Luontodirektiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ei saa heikentää (LSL 78§)

Nokian kaupunki lähtee lausunnossaan siitä, että se voi heikentää viitattujen lepakkolajien lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, ja että poikkeuslupaa voi hakea sitten, kun kyseessä olevaa lisääntymis- ja levähdyspaikkaa on heikennetty (talot purettu) niin paljon, että lepakot ovat "muuttaneet muualle" (lausunto s. 4). Tällaista tulkintaa luontodirektiivin kiellosta ei voida tukea, sillä tässä tapauksessa heikentämiskielto menettäisi kokonaan merkityksensä.

Komission 2021 päivitetystä luontodirektiivin tulkintaohjeessa lausutaan korvaavista toimita seuraavasti:

Korvaavien toimenpiteiden merkitys (12 artiklan 1 kohdan d alakohdasta poikkeaminen)

(3-83) Korvaavia toimenpiteitä voidaan harkita, kun kyseessä ovat perustellut poikkeukset 12 artiklan 1 kohdan d alakohdasta eli lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen. Lajien biologiasta, ekologiasta ja käyttäytymisestä riippuen tällaiset toimenpiteet voivat toimia hyvin joidenkin lajien tapauksessa mutta eivät toisten yhteydessä.

Toisin kuin lieventävät toimenpiteet, korvaavat toimenpiteet ovat riippumattomia toiminnasta, josta lisääntymis- tai levähdyspaikan heikentäminen tai hävittäminen aiheutuu. Tällaisten toimenpiteiden tarkoituksena on kompensoida lisääntymis- tai levähdyspaikkaan kohdistuvia erityisiä kielteisiä vaikutuksia, mikä ei missään tapauksessa vaikuta haitallisesti kyseisen lajin suojelun tasoon. Korvaavien toimenpiteiden olisi mieluiten sovittava yhteen lisääntymis- tai levähdyspaikkaan kohdistuvien kielteisten vaikutusten kanssa, ja niiden olisi oltava käytössä ja tehokkaita ennen kielteisen vaikutuksen ilmenemistä.

(3-84) Korvaavia toimenpiteitä ei mainita 16 artiklassa, joten ne eivät ole pakollisia. Niillä ei myöskään voida perustella tai kompensoida 12 artiklan rikkomista, vaan ne voivat olla yksi osatekijä, jolla pyritään varmistamaan 16 artiklan 1 kohdan vaatimuksen noudattaminen, jonka mukaan kyseisten lajien suojelun tasoon ei saa kohdistua haitallisia vaikutuksia.

Valittajan näkemyksen mukaan, koska kaupunki vetoaa korvaaviin toimenpiteisiin; ja koska komission luontodirektiivin tulkintaohjeessa korvaavat toimenpiteet liittyvät suoraan sen varmistamiseen, ettei kyseisten lajien suojelun tasoon saa kohdistua haitallisia vaikutuksia; ja koska korvaavilla toimenpiteillä ei voida perustella tai kompensoida lisääntymis- tai levähdyspaikan hävittämistä tai heikentämistä, jotta asemakaava olisi MRL 54:2 §:n mukainen luonnonarvojen vaalimisen ja niihin liittyvien erityisten arvojen osalta, poikkeamisen edellytykset olisi pitänyt selvittää tässä tapauksessa jo asemakaavan valmisteluvaiheessa, toisin kuin kaupunki lausunnossaan esittää. Tätä edellyttää myös MRL 9 §.

Kaupunki edelleen esittää, että lepakkoselvitykset ovat tässä vaiheessa riittäviä, jos rakennuksissa on havaittu lepakoita. Riittävät selvitykset tässä tapauksessa kuitenkin edellyttäisivät sen asian ratkaisemista lopullisesti, onko kaava toteuttamiskelpoinen ja MRL 54:2 §:n mukainen jo sillä perusteella, että kaupunki on itse lähtenyt esittämään korvaavia toimenpiteitä. Korvaavat toimenpiteet liittyvät asiallisesti komission tulkintaohjeen mukaan luontodirektiivin tarkempaan sääntelyyn lisääntymis- ja levähdyspaikoista, ja niitä koskevaan poikkeuslupaharkintaan.

3. Korvaavien toimenpiteiden merkityksen väärin tulkitseminen

Nokian kaupunki esittää lausunnossaan, että "mikäli korvaavia toimenpiteitä ei saisi koskaan käyttää, niin poikkeamislupakäytännöltä jäisi luonnonsuojelulle myönteinen mahdollisuus käyttämättä." (s. 7). Tällainen ajatus ei ole luontodirektiivin tiukan suojelun tarkoituksen mukainen: korvaavin toimenpitein on tarkoitus estää kielteisten seurausten syntyminen suotuisalle suojelun tasolle sellaisissa tilanteissa, joissa luontodirektiivin poikkeamisen muut, ehdottomat edellytykset täyttyvät, eikä mahdollisuutena laentaa poikkeamismahdollisuuksia.

4. Kysymys poikkeamisen edellytysten harkitsemisen ajankohdasta

KHO:2021:67 tapauksessa, joka koski Länsimetroa ja liito-oravaa, KHO totesi, ettei luonnonsuojelulain mukaisen poikkeamisasian ja kaavan hyväksymismenettelyjen välisestä ajallisesta suhteesta ole säädetty. Kuitenkin tapauksessa KHO 2020:111, jossa oli kysymys asemakaavan muutoksesta lepakkoalueilla, asemakaava oli lainvastainen. Asemakaava-alueen

sijainnista merkittävien lepakkoalueiden läheisyydessä ja selvityksissä todetusta merkityksestä lepakoiden saalistusalueena seurasi, että asemakaavaratkaisussa ja sen perusteena olevissa selvityksissä ja vaikutusten arvioinneissa olisi tullut kiinnittää erityistä huomiota asemakaavan toteuttamisesta alueella esiintyville lepakoille aiheutuviin vaikutuksiin.

Kun lisäksi otettiin huomioon, ettei mainittujen kortteleiden asemakaavan nojalla myönnettävien rakennuslupien yhteydessä ollut mahdollista asettaa lepakoiden tärkeän siirtymäreitin huomioimista koskevia ehtoja rakennustontin ulkopuolella, asemakaavaa varten ei ollut laadittu sellaisia selvityksiä ja vaikutusten arviointeja, joiden nojalla olisi ollut mahdollista luotettavasti arvioida sitä, oliko kaavassa osoitettu rakentaminen asemakaavan luonnonarvojen vaalimista koskevan sisältövaatimuksen mukaista. Myöskään luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentissa kiellettyjen vaikutusten aiheutumista ei ollut laadittujen selvitysten perusteella mahdollista poissulkea. Asemakaava ei tältä osin perustunut maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisiin riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Kaupunginvaltuuston päätös oli kuntalain 135 §:ssä tarkoitetulla tavalla lainvastainen.

Analogisesti myös KHO 2002:78:n huomioon ottaen, sekä 25.10.1999 KHO:n linjan huomioiden vanhan luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin vaatimusten huomioimisesta jo rantakaavaa vahvistettaessa, valittaja katsoo edelleen, että nyt käsillä oleva asemakaava on lainvastainen.

5. Poikkeamisen edellytykset eivät ilmeisellä tavalla täyty

KHO on mm. ratkaisussaan 2021:67 tulkinnut luontodirektiivin poikkeamisedellytyksiä. Luontodirektiivin 16 artiklassa säädetyt perusteet, joiden nojalla edellä mainittujen lajien suojelusta voidaan yksittäisessä tapauksessa poiketa, on pantu kansallisesti täytäntöön luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin viittaussäännöksellä. Kaikkien luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten tulee täytyä, jotta poikkeus voidaan myöntää.

Edellytysten täyttymistä tulee arvioida kunkin edellytyksen osalta erikseen, eikä kyse siten ole yleisestä intressien välisestä punninnasta. Luontodirektiivin edellyttämästä suojelusta poikkeamista on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella tulkittava suppeasti. Todistustaakka luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan poikkeamisedellytysten täyttymisestä on päätöksen tekevällä viranomaisella.

Direktiivin 16 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy on komission ohjeiden mukaisesti tulkittava etujen vertailuun liittyväksi seikaksi. Käsillä olevaa yleistä etua on arvioitava suhteessa direktiivin tavoitteena olevaan uhanalaisten eläinlajien suojeluun. Ohjeen mukaisesti tärkeä yleinen etu voi yleensä olla pakottava vain, jos sitä voidaan pitää tärkeänä myös pitkällä aikavälillä.

Asutuksen sijoittumiseen sekä yhdyskuntarakenteen edulliseen ja kestäväan kehitykseen liittyvät tekijät pitkällä aikavälillä on otettava huomioon arvioitaessa yleisen edun kannalta pakottavaa syytä ja muun tyydyttävän ratkaisun mahdollisuutta. Edullisen ja kestäväan yhdyskuntarakenteen piirteitä ovat muun ohella yhdyskuntarakenteen eheys ja asuinalueiden sijoittuminen toimivien kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen yhteyksien ulottuville.

Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista todetaan, että kestäväan yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän kehittämisellä voidaan merkittävästi vaikuttaa ilmastonmuutokseen, talouteen ja energiavarmuuteen. Päätöksen mukaan useat

yhdyskuntarakenteeseen, liikkumiseen ja energiahuoltoon liittyvät tavoitteet tukevat toteutuessaan ja yhdessä muiden toimenpiteiden kanssa Suomen siirtymistä kohti vähähiilistä ja resurssitehokasta yhteiskuntaa.

Poikkeamisen edellytyksenä on myös, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole. Komission ohjeen mukaan muun tyydyttävän ratkaisun arviointi voi tarkoittaa esimerkiksi vaihtoehtoisten sijoituspaikkojen tarkastelua. Muiden vaihtoehtojen tyydyttävyyttä arvioidaan tapauskohtaisesti, mutta arvion tulee perustua objektiivisesti osoitettavissa oleviin seikkoihin. Vaihtoehtoa ei myöskään voida pitää epätyydyttävänä vain siksi, että sen toteuttaminen olisi hankalampaa poikkeuslupan hakijan kannalta.

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus on poikkeamislupaa koskevassa hakemuksessaan ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle esitetystä eri vaihtoehtoja mallintavissa selvityksissään esittänyt, että Matinkylän metroaseman läheisyyteen ei ole mahdollista muualla tai muulla tavoin toteuttaa tarkoituksenmukaisena pidettävää määrää asuinrakentamista, kun otetaan huomioon erityisesti alueen olemassa oleva pienimittakaavainen ja matala rakentaminen sekä maaperästä johtuvat perustamisolosuhteet ja muut lisärakentamisen sijoittamista rajaavat tekijät. Ilman poikkeamislupaa ei saavuteta määrällisiä eikä laadullisia tavoitteita.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että asiassa saadun selvityksen perusteella alueen asemakaavoitus tavoitellulla rakentamistehokkuudella on tarkoituksenmukainen ja taloudellisesti toteuttamiskelpoinen ratkaisu, jolle ei ole muuta tyydyttävää vaihtoehtoa. Tapauksessa oli kyse Länsimetrosta, joten poikkeamisen ehtojen täyttymisen kynnys (erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy ja muu tyydyttävä ratkaisu) on tämän tapauksen perusteella todettava olevan korkealla. Nokian kaupungin halu kaavoittaa purkavaa uudisrakentamista muutaman kerrostalon paikalle ei ole lähelläkään tätä kynnyistä, mikä ilmenee myös muusta asiaan soveltuvasta olemassaolevasta oikeuskäytännöstä (mm. KHO 2012:15, KHO 2003:98).

Edellä todetun perusteella vaadimme, että valituksemme pidetään voimassa.

Nokialla 26.8.2024

Keijo Rantanen
Puheenjohtaja
SLL Nokia

Tiina Kauppi
Sihteeri
SLL Nokia